

Svar på remiss SMTM och SFHM redovisning av uppdrag att lämna förslag om organisationsförändring Ku2025/00416.

Museet Arsenalen i Strängnäs välkomnar sammanslagningen dels för att de försvarshistoriska museerna samlas under en myndighet vilket ger betydligt bättre förutsättningar för en samlad dialog med Försvarsmakten, dels för att det inom området tunga fordon finns goda förutsättningar för samordning och kunskapsutbyte.

Vi vill genom det här yttrandet lyfta fram några saker som har direkt påverkan på den speciella verksamhet som museet Arsenalen har tagit på sig att utföra men också lyfta några mer övergripande frågor där vi ser stora fördelar med sammanslagningen.

Sammanfattning

På flera ställen i redovisningen tar man upp frågan om magasinslokaler och olika utmaningar kopplat till dessa. I Strängnäs finns sedan 2008 det nationella fordonsmagasinet på drygt 10 000 kvm, det som i redovisningen 4.2 beskrivs som ett mindre magasin.

Totalt förvaras 320 statligt ägda fordon i Strängnäs varav ca 70 för närvarande är utställda i museet Arsenalen.

Samlingen i Strängnäs är världsunik och behöver därför bibehållas i sin helhet och hållas samlad. Besökare från hela världen kommer för att besöka Arsenalen, just därför att samlingen är unik. Samlingen fyller även en viktig roll för Försvarsmakten och försvarsindustrin som studiesamling genom att det är den enda närapå kompletta samlingen i landet.

I regleringsbrevet för SFHM 2025 har regeringen avdelat 5 milj att "användas till magasinslokaler för den nationella fordonssamling som visas och handhas av försvarsfordonsmuseum Arsenalen i Strängnäs."

Våren 2023 skrev SFHM tillsammans med Arsenalen en avsiktsförklaring om hur man tillsammans skulle verka för att samlingen på bästa sätt både skall kunna bevaras och visas upp.

I avsiktsförklaringen står bl.a: "avsikten var redan från början att så snart läget medgav bygga nya förråd invid museet". "Arsenalen behöver för att driva sin museiverksamhet som ett levande museum, ett tillräckligt stort antal fordon utöver de som visas i museet", "för att kunna levandegöra kulturarvet".

Sammanslagningen av SFHM och SMTM innebär att den nya myndigheten behöver hantera en mängd komplexa frågor och samtidigt ta hand om samlingar spridda över landet.

Genom att bygga vidare på den avsiktsförklaring som skrevs mellan Arsenalen och SFHM löser man en del av de problemen.

I Strängnäs finns det mark att bygga på och färdiga planer på hur nya magasinslokaler kan byggas i anslutning till museet Arsenalen för att inom ramen för de extra 5 milj lösa förvaringen av de 320 fordon som idag förvaras i Strängnäs. Det skulle bli en kostnadseffektiv och praktisk lösning med både museum och magasinslokaler på samma plats. Fordonen behöver då bara flyttas 2 km.

Med mer än 30 års erfarenhet av förvaring, hantering och visning av äldre militära fordon har Arsenalen samlat på sig ovärderlig kunskap om samlingen och hittat fungerande former för verksamheten både avseende förvaring, underhåll och visning av samlingen.

Inom ramen för kunskapsutbyte har även ett nätverk med liknande museer i 15 olika länder byggts upp, detta för att kunna utbyta kunskap, dels om föremålens historia men också för att kunna utbyta erfarenhet om hantering, vård och konservering.

Antalet besökare växer stadigt och med nya ändamålsenliga lokaler i anslutning till museet skulle Arsenalen härigenom ges betydande förutsättningar att utvecklas för att bättre ta hand om samlingen och samtidigt visa den för en större och bredare publik.

Stefan Karlsson, Museichef

Arsenalens Sveriges Försvarsmuseum
645 91 Strängnäs

Bakgrund Arsenalen

Arsenalen i Strängnäs har byggt upp en väl fungerande verksamhet för att förvara och visa statens samling av militära fordon. Inom ramen för detta har ett museum som fått bra renommé både nationellt och internationellt skapats. Genom ett fokuserat arbete där samlingen varit i centrum har det blivit ett välbesökt museum samtidigt som samlingen fungerar som en viktig studiesamling åt både Försvarmakten och försvarsindustrin. I Strängnäs fanns sedan länge en väl fungerande ideell verksamhet som hanterade, skötte om och visade upp äldre fordon som förvarades vid regementet. Denna kunskap och erfarenhet lade grunden till det nuvarande museet.

Ett väletablerat museum med stor utvecklingspotential har erhållits till en blygsam kostnad för staten och det finns därför goda förutsättningar att utveckla verksamheten för den nationella samling som Arsenalen idag förvaltar.

Museet Arsenalen kom till som en direkt konsekvens av utredningen *Försvar i Förvar* som presenterades 2005. Staten behövde en långsiktig lösning för att förvara och visa upp den omfattande samling av fordon som fanns på olika platser i landet och där delar av samlingen inte var tillgänglig för publik. Staten saknade lokaler och personal för att på egen hand hantera uppgiften. För att kunna lösa uppgiften bildades *Stiftelsen Södermanlands Militärhistoriska Samlingar*. Stiftelsen åtog sig uppgiften inom ramen för förordningen 2013:1007, att tillsammans med staten och Strängnäs kommun skapa förutsättningar för en långsiktig förvaring av samlingen och samtidigt visa upp den för publik.

Genom samarbetet fick stiftelsen möjlighet att köpa mark av kommunen för att bygga ett nytt museum (6000 m²) vars syfte var att visa den militära fordonsutvecklingen. Stiftelsen tog stora banklån för att kunna finansiera markköp och bygget av själva museet.

Kommunen tillhandahöll förrådslokaler (drygt 10 000 m²) dit samlingen kunde flyttas. Det som i 4.2 anges som "mindre magasin" i Strängnäs kom därmed att bli en samling i paritet med de som väletablerade museer i Europa har.

Avsikten var att förrådslokalerna som kommunen lånade ut bara skulle vara en tillfällig lösning och att staten och stiftelsen tillsammans skulle verka för en lösning där målet var att nya lokaler skulle byggas invid museet så snart de ekonomiska förutsättningarna fanns – detta för att på ett bättre sätt kunna förvara men framför allt för att kunna visa upp mer av samlingen.

Bland de stora museer som visar militärhistoria ute i Europa och även övriga världen är det relativt vanligt att man skapat en separat etablering där fordonen visas. Fordon precis som flygplan spänner över en ganska begränsad tidsperiod (100 år) och därför har man ofta separerat dessa samlingar från den övriga militärhistorien, något som visat sig lyckat ur flera aspekter. Arsenalen samverkar bla med museer i Tyskland, Frankrike, Tjeckien, Schweiz, Finland och Storbritannien och de museerna har blivit väldigt framgångsrika. Tillsammans har de över 1 miljon besökare per år, de har väldigt stora samlingar men relativt liten personalstyrka i förhållande till antalet besökare.

Undersökningar i Storbritannien har visat att just museer som *The Tank Museum* för många grupper, som annars är svåra att locka till museer, blivit den första kontakten med ett museum eller en kulturinstitution.

Hela tiden har samlingen varit den viktigaste tillgången – utan fordonen finns det inget att visa upp, men historiken om de olika fordonen och hur de har använts är minst lika viktig om man skall kunna göra samlingen intressant för en bredare publik.

Den kunskap som fanns hos SFHM om samlingen när projektet startade 2006 visade sig snabbt vara i princip obefintlig. I SFHM arkiv fanns nästan inga uppgifter alls om fordonen och det fanns heller ingen i personalen som hade kunskap. Arsenalen tog därför hjälp av en stor skara volontärer för att i möjligaste mån samla in uppgifter om de olika fordonen och deras historia så att det fanns tillräckligt med historik och fakta om de fordon som skulle ställas ut. Fakta hämtades både från tryckta källor som instruktionsböcker och facklitteratur men också från flera olika arkiv. Kontakt etablerades även med ett stort antal museer utomlands för att kunna få hjälp med fakta och det var därigenom som tankarna på ett internationellt nätverk föddes. Kunskapen om de olika fordonen är idag mångdubbelt större, men hela tiden framkommer nya uppgifter som gör att man behöver komplettera och ibland även ändra i de uppgifter vi har.

Det är ett tidsödande men synnerligen viktigt arbete och i en liten organisation som Arsenalen är sker denna insamling av uppgifter helt ideellt.

Fordonen är en oerhört viktig del av vår kulturhistoria. Generationer av värnpliktiga och anställda har kommit i kontakt med fordonen och återseendet väcker känslor till liv som gör att de gärna berättar om sina minnen. Fordonen utgör dessutom en viktig del av vår industrihistoria genom att de visar exempel på hur svensk industri utvecklats och blivit världsledande inom en mängd olika teknikområden.

Nuläge Arsenalen

Museet Arsenalen som invigdes av kungen 2011 har utvecklats till att bli ett av Europas främsta museer inom sitt område. Verksamheten som är öppen året runt lockar årligen runt 30 000 besökare. Största målgruppen är barnfamiljer, men i och med det förändrade världsläget har antalet besök från Försvarsmakten och försvarsindustrin ökat påtagligt.

Den totala samlingen fordon som staten förfogar över är väldigt stor med fordon utspridda på ett antal museer runt om i landet men även ett antal utlånade till utländska museer. Samlingen som förvaras i Strängnäs är den största och mest omfattande i landet med totalt 372 fordon. Av dessa tillhör 320 staten medan 52 är museets egna eller inlånade från andra. Huvuddelen av fordonen har använts av Försvarsmakten, och bland dessa finns även ett stort antal fordon som använts för olika försök inom ramen för svensk teknikutveckling. Därutöver är det ett antal som erhållits som byte eller gåva för att kunna visa och jämföra den internationella utvecklingen. Förutom fordon förvarar museet även en hel del andra skrymmande föremål åt staten. Museum och magasin har därför blivit en viktig resurs både för SFHM och Försvarsmakten.

Militära bandfordon är ofta tunga och därmed utmanande att flytta. Många av fordonen väger mellan 25-50 ton vardera och den totala vikten på samlingen ligger på ca 3200 ton.

Stiftelsen förfogar över ett 15 hektar stort markområde där museibyggnaden på 6 000 m² är placerad. Ett par kilometer från museet ligger de lokaler som sedan 2006 fungerat som förvaring av fordon och annan materiel.

Samlingen i Strängnäs är världsunik, dels omfattar den fordon som bara utvecklats och funnits i Sverige, men också för att det finns ett antal fordon som tagits in som försök och som idag tillhör de bäst bevarade exemplaren i världen.

Samlingen har uppmärksammats internationellt, dels genom att den blivit omskriven i utländsk media men också för att museet haft många utländska besökare som kommit till Sverige enbart för att besöka Arsenalen. Samlingen har också fått väldigt stor uppmärksamhet genom de senaste årens arbete med sociala medier som resulterat i närmare 80 000 följare på Facebook och djupgående filmer om olika fordon med över 3 miljoner visningar.

Förutom att visas upp för vanliga besökare fungerar samlingen också som en viktig studiesamling för både Forsvarsmakten och försvarsindustrin. Båda organisationerna använder regelbundet samlingen i sin utbildning av personal och extra värdefullt är att det är en samling som innehåller väldigt stor bredd och dessutom många försöksfordon och prototyper. Samarbetet har under de senaste åren intensifierats i samband med det förändrade världsläget och i och med detta har samlingen nyttjats för en mängd viktiga studier.

Museet samarbetar aktivt med motsvarande museer i andra länder genom ett nätverk som Arsenalen var initiativtagare till för drygt 10 år sedan. Nätverket som idag omfattar 15 olika länder har regelbundna möten där frågor som rör fordonens proveniens, underhåll och hantering diskuteras, men också hur utlån och samarbeten mellan olika museer skall kunna utvecklas i syfte att tillsammans nå en större och bredare publik.

Samarbete sker med ett flertal ideella organisationer och forskare för att få fram mer kunskap om de olika fordonens historia. Det är ett oerhört viktigt arbete att samla in kunskap om föremålens historia för att kunna berätta den. Föremålen är många gånger svåra för publiken att förstå om man inte kan sätta in dem i ett sammanhang och lyfta fram den spännande historia som många gånger finns.

Museet har en väl utvecklad volontärverksamhet, dels för att ta tillvara kunskap och kompetens om fordonen men också för att kunna sköta om samlingen, t.ex. hjälpa till när fordon behöver flyttas men också för att kunna genomföra publika evenemang.

I och med att Arsenalen skapades och kommunen välvilligt lånade ut lokaler där samlingen, om än tillfälligt, kunde magasineras har en världsunik samling räddats. Då för 20 år sedan såg världen annorlunda ut och synen på försvarshistoria var en helt annan. Idag är läget helt annorlunda och de försvarshistoriska museerna fyller en viktig funktion som mötesplats för olika målgrupper och generationsöverskridande samtal. Samlingarna behövs för att kunna berätta om vår historia och föremålen väcker intresse, nyfikenhet och känslor i denna berättelse.

Genom att variera utställningarna, skapa tillfälliga utställningar, genomföra evenemang, seminarier och olika aktiviteter kan man engagera fler grupper, grupper som annars kan vara svåra att nå och där fyller samlingarna en oerhört viktig roll. Föremålen kan användas för att illustrera en händelse eller bara vara det som lockar besökare och som öppnar dörrarna till att fördjupa sig i frågor som annars skulle ha undgått dem.

Det har visat sig att samlingen fyller olika syften till olika målgrupper. Genom att ha den samlad och nära museet kan man med små medel göra väldigt mycket och på så sätt blir samlingen en fantastisk tillgång och inte enbart en belastning.

När museet byggdes saknades tillräckliga ekonomiska medel för att samtidigt bygga ändamålsenliga magasinlokaler i anslutning till museet. Beslutet blev att fokusera på museet och komma igång med den publika verksamheten, skapa ett intresse hos en bredare publik för att sedan successivt kunna utveckla och bygga de nya magasin som är så viktiga för verksamheten.

Nu när ekonomiska medel tillförts för att långsiktigt kunna ta hand om och förvara samlingen anser vi

att det naturliga är att förverkliga de planer som redan finns och bygga nya magasinslokaler invid museet i Strängnäs för att därigenom på ett bättre sätt kunna förvara men också visa upp samlingen.

Utvecklingen avseende besökare har gått från ca 6 000 besökare per år som besökte det gamla Pansarmuseet till 18 000 besökare under Arsenalens första år. Att antalet besökare därefter, på bara några år ökat till 30 000 visar att det finns potential.

Med hela samlingen samlad på en plats skapas betydligt bättre förutsättningar för den publika verksamheten samtidigt som samlingen bevaras för att kunna utgöra den studiesamling som avsikten var när den skapades för 65 år sedan.

Kommentarer kopplat till det som står i SMTM och SFHM redovisning

1. Sammanfattning, sid 6 – Lokalbehov

I regleringsbrevet för SFHM 2025 har regeringen avdelat 5 milj att ”användas till magasinslokaler för den nationella fordonssamling som visas och handhas av försvarsfordonsmuseet Arsenalen i Strängnäs.”

I Strängnäs finns det mark att bygga på och färdiga planer på hur nya magasinslokaler kan byggas i anslutning till museet Arsenalen för att inom ramen för ovanstående 5 milj lösa förvaringen av de 320 fordon som idag förvaras i Strängnäs. Det skulle i så fall bli en väldigt kostnadseffektiv lösning med både museum och magasinslokaler på samma plats.

Slutsats: Samarbetet med Arsenalen gör att staten får ut väldigt mycket till en relativt liten kostnad och genom att låta verksamheten i Strängnäs utvecklas med nya magasinslokaler kan man lägga en utmaning åt sidan och istället fokusera på mer kostnadsdrivande utmaningar.

3.2 SMTM, Verksamhetens lokalisering, sid 13

Precis som Järnvägmuseets samlingar är de fordon som förvaras i Strängnäs både skrymmande och tunga. När Arsenalen byggdes var det primära att samla allt till en plats och ur den omfattande samlingen valdes ett 70-tal fordon ut för att ställas ut i det nya museet. Syftet var att spegla 100 år av utveckling med en lagom mängd föremål med hänsyn till den utställningsyta som då fanns till förfogande. Resterande fordon förvaras i magasinslokaler en bit från museet och under årens lopp har ett stort antal fordon roterats i museet för att på så sätt kunna visas upp för publik.

Avsikten var att museet skulle kompletteras med närliggande byggnader som skulle kunna fungera som öppna magasin men också för att underlätta när delar av utställningen i museet byts ut, text tillfälliga utställningar men även för att underlätta för genomförande av publika evenemang.

För en vanlig besökare kan en omfattande samling upplevas som för mycket att ta in medan det för väldigt många är det just omfattningen och bredden som lockar.

Slutsats: Visningsbara magasin i nära anslutning till museet gör att verksamheten får betydande förutsättningar att utvecklas

3.4.1 SMTM utmaningar, sid 13 – Magasinslokaler

I de planer som gjorts för nya magasinslokaler i Strängnäs finns det även utrymme för att kunna förvara andra intressenters föremål. Olika föremålskategorier kräver olika lokaler men även olika resurser för att kunna hanteras och flyttas, därför kan det finnas samordningsvinster att samla likartade föremålskategorier på en plats. Genom att det dagligen finns personal på plats kan man också samordna annat, exempelvis tillsyn och bevakning.

Slutsats: Stora möjligheter till samordning finns både nu och på längre sikt

4.2 SFHM, Verksamhetens lokalisering, sid 18

Formuleringen ”ett antal mindre magasin i Halmstad, Kristianstad och Strängnäs” riskerar att ge en felaktig bild av verkligheten. Enbart lokalytan i Strängnäs omfattar 6 000 kvm museiyta och 10 500 kvm magasinsyta där staten förvarar 320 fordon och en hel del annan skrymmande materiel.

Även benämningen ”lokalt försvarshistoriskt museum” är missvisande eftersom Arsenalen som visar ”den nationella fordonssamlingen” bör betraktas som ett nationellt museum, vilket det tidigare benämnts som.

4.5.2 Magasin och säkra samlingar, sid 19

Att renodla och tydliggöra ansvarsförhållandena är viktigt. När de försvarshistoriska museerna kom till i samband med "Försvar i Förvar" fanns det en tydlig avsikt och en vision som alla följde. Tre av dessa museer fick en särställning genom rollen att fungera som statens centrala magasin för artilleri, luftvärn respektive fordon och därmed förvalta dessa samlingar. Den största och mest omfattande verksamheten blev den i Strängnäs med 6 000 kvm museum och drygt 10 000 kvm magasin. När den så kallade rustmästaren, år 2023, avvecklades var avsikten att den rollen skulle övertas av museet, men något avtal för detta har ännu inte kommit på plats. Idag saknas avtal som reglerar förhållandet mellan SFHM och Arsenalen.

Att den befintliga magasinförvaringen i Strängnäs har stora brister är väl känt, men den var bara tänkt som en tillfällig lösning i väntan på att nya lokaler skulle kunna byggas i anslutning till det nybyggda museet.

De nuvarande lokalerna har dock under 19 år fyllt flera viktiga syften

- Det är en samlad förvaring vilket har underlättat på många olika sätt
- Förvaringen har gett viktiga erfarenheter inför framtiden om vilka olika behov som samlingen kräver både avseende typ och storlek på lokaler samt lärdomar avseende tillsyn, hantering och underhåll
- Fungerat som tillfällig, ibland längre, förvaring åt SFHM och Försvarsmakten när behov av varierande omfattning plötsligt uppstått
- Den relativa närheten har möjliggjort både rotation av det som visas men även enkelhet avseende bevakning och tillsyn

Dock har det under 14 år som museet varit i drift visat att till och med 2 km mellan museum och magasin är för långt ur en mängd olika aspekter.

Skall man kunna visa samlingen och göra den publikt intressant att besöka krävs det att samlingen är koncentrerad till en plats. Det finns flera exempel på detta från utlandet där man har dragit samma slutsatser. Att flytta publiken 2 km även om lokalerna skulle varit lämpliga att öppna för visning skulle inte vara praktiskt hanterbart. Det har under de år som museet varit öppet krävts omfattande logistik även för att göra väldigt små ändringar i museets utställningar. Arsenalen har också tvingats avstå från att göra en hel del intressanta tillfälliga utställningar enbart pga brist på lokaler i anslutning till museet och att avståndet till magasinet varit för stort.

Genom att samla museum och magasin till en plats erhålls väldigt många fördelar, exempelvis är det lättare att hålla en hög nivå när det gäller säkerhet och bevakning, men det är också enklare att bedriva tillsyn om man kan gå mellan de olika lokalerna.

Förutom de rent praktiska svårigheterna med att ha museum och magasin på olika platser innebär avståndet även stora risker. Varje gång ett fordon skall flyttas utsätter man det för olika risker, det finns risker för slitage och skador i samband med lastning och transporter. Exempel från utlandet vittnar om incidenter där skador av väldigt stor omfattning uppstått trots att man gjort allt man kunnat för att undvika dem. I samband med en transport i USA där en tung stridsvagn skulle transporteras från tidigare förvaring och till museet drabbades transportfordonet av tekniska problem med följd att stridsvagnen hamnade i diket. Skadorna blev som tur var begränsade, men det kunde blivit mycket värre. I Tjeckien blev en transport påkörd på motorvägen med följd att de två fordon som transporterades på trailern brann upp och totalförstördes. I Danmark fick transportfordonet problem och välte varvid vagnen som transporterades hamnade upp och ner vid sidan av vägen, med stora skador som följd. Det är exempel på incidenter som fått eller kunnat få katastrofala konsekvenser. Det har i samtliga fall varit erfaren personal som hanterat transporterna, men yttre omständigheter som man inte haft rådighet över har varit orsaken.

Om man kan hålla samlingen samlad till en plats finns det väldigt många vinster och man minimerar riskerna som uppstår i samband med att fordonen skall lastas och flyttas.

Där museet Arsenalen ligger finns tillräckligt med mark för att uppföra nya ändamålsenliga lokaler där förvaring av samlingen kan ske och samtidigt visas upp för publik, direkt i anslutning till museet. Placeringen invid motorvägen E 20 gör att det är lätt att hitta till, kollektiva färdmedel finns liksom bra parkeringsmöjligheter.

Ett nära samarbete med Försvarsmakten avseende tex nyförvärv är helt nödvändigt – se vidare under rubriken "Samarbete mellan Försvarsmakten och den nya myndigheten".

Om man med formuleringen "stöd i hantering av fordon" menar i samband med nyförvärv så finns det ett naturligt behov när fordon eller annan materiel lämnar Försvarsmakten och överförs till museum, det behöver ske en överlämning som både handlar om fordonets/föremålets historia och hur det har använts av Försvarsmakten, men också hur det skall hanteras framöver.

Däremot när det gäller kunskapen i att hantera de fordon som redan finns i samlingen, dvs de som är 50-100 år gamla, det säkrar man detta bäst genom en långsiktig strategi och genom att personal och volontärer vid museet som regelbundet arbetar med fordonen kan fortsätta med det.

Idag finns den kunskapen hos både personal och volontärer vid Arsenalen och det pågår ett kontinuerligt utbyte med andra museer både för att bibehålla kunskapen men också för att lära av varandra.

Försvarsmaktens personal utbildas enbart för att hantera den materiel som används idag men det krävs en helt annan kompetens och erfarenhet att hantera fordon som för länge sedan försvunnit ur organisationen. Försvarsmaktens personal roterar dessutom och är sällan kvar på samma befattning under en längre tid vilket gör att den kontinuitet som man över tid skulle behöva inte finns.

Det mest lämpliga är därför att låta museets personal, dvs de som dagligen arbetar med samlingen, utbilda sin egen personal. På så sätt kan man skapa en kontinuitet där kunskap och erfarenhet på ett mer långsiktigt sätt kan föras vidare. De allra flesta av de gamla fordonen kräver ofta ett väldigt speciellt handlag och många gånger finns detta inte beskrivet i någon dokumentation. Två fordon av samma typ kan av olika skäl kräva helt olika hantering och det gör att kunnig personal behöver finnas inom den organisationen närmast där fordonen hanteras.

Slutsats: Förvaring av samlingen i direkt anslutning till museet skapar enkelhet och väldigt stora möjligheter samtidigt som risker av olika slag minimeras.

Hantering och förvaring av samlingen blir säkrast om den fortsatt förvaltas av Arsenalen i magasin invid museet, härigenom kan man säkerställa att den speciella kompetens som behövs för både förvaring och hantering av den specifika samlingen hålls vid liv.

Förutsättningar att börja bygga finns redan nu vilket skapar goda förutsättningar för att flytta samlingen i ett ordnat tempo.

6.1.2 Tillgängliggörande av försvarshistorien, sid 25

Förutom den koncentrerade samlingen i Strängnäs finns det även enstaka fordon spridda på en stor mängd museer ute i landet. Stora föremål som fordon och kanoner är viktiga dragplåster på dessa olika platser. Genom att museerna finns över hela landet innebär det goda förutsättningar för att locka en bred publik att ta del av vår försvarshistoria även utanför storstadsregionerna.

De ekonomiska medel som tillfördes i samband med *Försvar i Förvar* bör därför hållas kvar kopplat till syftet och inte breddas till andra verksamhetsområden utanför det som FiF avsåg.

Slutsats: Att söka medel för försvarshistoria har visat sig svårt med tanke på hur olika bidragsformer är skrivna och därför bör de ekonomiska medel som finns enligt förordningen för försvarshistoriska museer inte breddas till andra verksamheter.

6.2 överlappningar och skillnader i kärnverksamheten, sid 27

Så som beskrivits ovan i punkten 1 Sammanfattning finns det färdiga planer för nya magasinslokaler i Strängnäs vilket innebär att uppförandet av dessa skulle kunna påbörjas relativt snart. Eftersom riktade medel för detta nu finns och Arsenalens beräkningar visar att hela samlingen kan förvaras inom ramen för dessa medel är risken minimal att detta projekt skulle påverka något av de båda myndigheternas övriga projekt. Flytten av fordonen från nuvarande lokalisering kan utföras under Arsenalens ledning, där nödvändig kompetens för detta finns.

Slutsats: Genom att låta Arsenalen fortsätta förvalta den nationella fordonssamlingen och inom ramen för detta bygga nya magasinslokaler för samlingen löser man en av myndighetens utmaningar.

6.3 Forskningssamarbeten, sid 27

Arsenalens bedriver sedan länge forskning i syfte att få fram mer kunskap om de olika fordonen i samlingen och ser därför positivt på samarbete som kan utveckla den verksamheten.

6.5 Samlingsförvaltning, sid 28

Under rubriken "Samverkan mellan Försvarsmakten och den nya myndigheten" (Bilaga 3) har vi lyft svårigheterna som idag finns kring insamling från Försvarsmakten.

8.4 Särskilda uppdrag i regleringsbrev, sid 37

Vi vill ansluta oss till SFHMs bedömning att närhetsprincipen är viktig men vi vill tillägga att inom kunskapsområdet tunga fordon finns den stora kompetensen hos Arsenalen i Strängnäs, något som skulle kunna utnyttjas på många olika sätt. Arsenalen samarbetar redan med andra organisationer och verksamheter både inom och utom landet för att på bästa sätt hålla kunskapen om fordonen vid liv.

Slutsats: Den specialistkompetens som idag finns inom området tunga fordon hos Arsenalen skulle kunna utvecklas, breddas och därmed vid behov nyttjas även utanför Arsenalens egen verksamhet.

11.2.2 – tillägg till myndighetens särskilda ansvarsområden, sida 47

I andra paragrafen 4:e punkten bör "fartyg, järnvägsfordon, luftfartyg och andra fordonstyper" kompletteras med exempelvis "andra materielslag och kringutrustning" - detta för att kunna levandegöra verksamheten runt fordon och fartyg och de människor som var satta att handa dem.

Samverkan mellan Försvarsmakten och den nya myndigheten

Långt innan "Försvar i Förvar" men även en tid efteråt fanns det anställd personal både på myndigheten SFHM och i Försvarsmakten som samverkade i olika frågor som exempelvis nyförvärv. Det var ett väl fungerande system med personer som hade ett förflutet inom Försvarsmakten, men som var anställda på SFHM. Genom att de kunde organisationen, rutiner, språk osv kunde de tillsammans med representanterna på försvarsmaktsidan hålla varandra informerade om olika behov och om materiel som var på väg att avvecklas i Försvarsmakten. Materiel som skulle avvecklas kunde därmed erbjudas SFHM eller något av nätverksmuseerna innan det var för sent.

I takt med att dessa personer gick i pension ersattes de inte vilket fick till följd att det idag inom SFHM inte finns någon person som har bakgrund inom Försvarsmakten, dvs den verksamhet vars historia man är satt att förvalta och berätta.

Under de senaste 15 åren är det väldigt mycket materiel som Försvarsmakten avvecklat, men på grund av ändrade rutiner har väldigt lite kunnat fångas upp som nyförvärv till museerna. När väl museerna blivit medvetna om detta har det oftast varit för sent – materielen är redan avvecklad och borta. En stor del av vår moderna historia har tyvärr gått förlorad därför att man på myndighetsnivå inte längre har kvar de rutiner som tidigare fanns.

Nyförvärv som tillfördes i samband med "Försvar i Förvar" är sådant som användes fram till slutet av 1990-talet och avvecklades i början av 2000-talet. Därefter har ytterst lite nytt tillförts trots att väldigt mycket avvecklats – detta innebär att vi idag saknar 25 års historia och det som är avvecklat och skrotat går inte att få tillbaka.

För att inte vår historia skall gå förlorad skulle vi gärna se att den samverkan som tidigare fanns mellan Försvarsmakten och SFHM kunde återskapas i den nya myndigheten, i syfte att skapa en bra dialog och bra förutsättningar både för relevant nyförvärv men också för att tillsammans även framöver kunna berätta om försvarshistoria.

Lika viktigt är att dialogen med övriga försvarshistoriska museer ute i landet fungerar eftersom alla dessa museer behöver stöd för att kunna följa med i sin tid och se till att utställningarna även speglar samhällets nutid.

Det mest avgörande problemet avseende nyförvärv är att Försvarsmaktens enligt vad vi som sagts inte får överlåta krigsmateriel utan regeringens tillstånd. Detta har stoppat en hel del nyförvärv de senaste 5-7 åren. Försvarsmakten har avvecklat väldigt relevanta och intressanta föremål för att kunna berätta om vår försvarshistoria men på grund av regelverk har dessa föremål inte kunnat överlämnas till museerna. Vad i problemet består har inte gått att få klarhet i, men om inte detta löses kommer de museer som är utsedda att berätta om vår försvarshistoria inte att ha någon historia att berätta. Mängder med materiel som skulle kunna berika de olika museernas samlingar står bara och väntar på någon form av beslut och risken är överhängande att platsbrist gör att Försvarsmakten låter materielen gå till skrot innan beslut om överlåtelse hinner fattas.

Detta är ett akut problem som behöver lösas.

I samband med överlåtelse av materiel behöver även kunskapen om föremålen föras vidare från FM och om väntan på beslut blir för lång hinner personalen inom FM gå pension och kunskapen går förlorad.

Nätverket Sveriges Militärhistoriska Arv, SMHA

Som ett resultat av *Försvar i Förvar* och förordningen 2013:1007 skapades nätverket *Sveriges Militärhistoriska Arv*, dels i syfte att lämna olika former av stöd till de olika museerna men också för att samordna marknadsföring och olika samarbeten. Myndigheten SFHM höll samman de olika museerna och tillsammans skapades en "vi-känsla" som uppmuntrade samverkan och samarbete.

I takt med att de olika museerna efter hand hittat sin roll och blivit självständiga verksamheter har behovet av styrning, stöd och hjälp minskat, men många ute i nätverket upplever att myndighetens sammanhållande roll minskats alldeles för mycket.

De försvarshistoriska museerna har en viktig roll att fylla i och med att de är geografiskt spridda över hela landet och därmed når ut till hela befolkningen. De här museerna är väldigt kostnadseffektiva och det var därför som de kom till. Genom samverkan som exempelvis vandringsutställningar eller andra projekt kan museerna hjälpa varandra att utvecklas. De allra flesta nätverksmuseerna är dock små och kan därför ha svårt att själva vara drivande i samverkansfrågor, därför behöver myndigheten vara den som håller samman nätverket även om det inte längre behöver vara på samma nivå som när nätverket en gång skapades.

Många av museerna har sin speciella inriktning men för att kunna utvecklas och vara kunskapsförmedlare inom den försvarshistoriska sektorn behöver museerna även fortsatt få ta del av information när Försvarsmakten avvecklar materiel för att vid behov kunna äska om detta.